folklor/edebiyat, cilt:19, sayı:76, 2013/4

NEVŞEHİRLİ ÂŞIK AHMET'İN YAŞAMI ve ŞİİRİ ÜZERİNE

Murat Devrim Dirlikyapan*

Halk edebiyatında hangi âşık şiiri temsilcilerine "âşık", "saz şairi", "meydan şairi", "ozan", "kalem şairi" ve "halk şairi" gibi adlar verilmesi gerektiği, tartışma konusudur. Birçok halkbilimciye göre "âşık" olmanın temel kıstaslarından biri, saz çalmaktır. Ancak, ilk devirlerde yetişen âşıkların saz çalıp çalmadıkları hakkında yeterince bilgimiz olmadığı gibi, son devirlerde sanatlarını saz eşliğinde icra etmeyen şairlerin oluşturduğu bir gelenekten söz etmek de mümkündür. Bu çalışmada herhangi bir enstrüman kullanmayan, ancak şiirlerini besteli bir şekilde yaratan, besteli bir şekilde icra eden, bu yönüyle de "âşık" sayılabilecek halk şairlerimizden Nevşehirli Âşık Ahmet üzerinde durulacaktır.

1950 Nevşehir doğumlu olan Âşık Ahmet'i yerel gazetelerde yayımladığı şiirlerinden ve 1978 ile 2002'de oluşturulup eşe dosta dağıtılan amatör albüm kayıtlarından tanıyoruz. Elimizde 1991'de gerçekleştirilen bir video kaydı ve 1960'lı yıllardan günümüze kadar yazdığı şiirlerin bulunduğu 4 el yazması defter de var. Bu defterlerde çoğu koşma tarzında, yaklaşık 150 kadarı küçük değişikliklerle yeniden yazılmış ve tamamı Âşık Ahmet'e ait 558 şiir bulunuyor.

1. Geçim Derdi ve Türkülerle Dolu Bir Yaşam

Âşık Ahmet, geçimlerini nesillerden beri Nevşehir'e özgü sarı taş yontuculuğundan sağlayan, üç çocuklu yoksul bir ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelmiş. İlkokul mezunu olan şair, ailesinin ekonomik durumları iyi olmadığı için çocukluğundan beri hep çalışmak

* Yrd. Doç. Dr. Çağ Üniversitesi Öğretim Üyesi

zorunda kalmış. İlkokul yıllarında, özellikle tatil günlerinde en çok yaptığı iş, "seklem çekmek" olmuş. Bazen zahide pazarından alışveriş yapanların aldıkları bakliyat çuvallarını eşeklere yükleyip evlerine taşır, bazen de mal pazarından hayvan alanların küçükbaş hayvanlarını ite çeke evlerine götürürmüş. İlkokul biter bitmez sanayide çırak olarak çalışmaya başlamış. Uzun yıllar sanayide kalfa, şantiyelerde işçi olarak çalıştıktan sonra, "Âşık – Şase, Makas, Kaynak ve Dingil Atölyesi" adıyla kendine ait bir dükkân açmış. 2004 yılındaki emekliliğine kadar bu dükkânda şase ustası olarak esnaflık yapmış. Yaklaşık 30 yıl boyunca kâh çevre esnafı başında toplayıp türküler söylemiş, kâh balyoz sallamış. Zaman zaman türküler, balyoz ve çekiç seslerine karışmış. Türkülerine bazen Âşık Ahmet'in yakın arkadaşı ve sanayi esnafından biri olan Cümbüş Mustafa da, cümbüşüyle eşlik etmiş. Şair, emekliliğinden sonra ise, dinlenmek ya da yalnızca şiirleriyle meşgul olmak yerine, oğluna ait olan eczanede çalışmayı sürdürmek durumunda kalmış.

Ömrünün önemli bir kısmını geçirdiği sanayide, ünlü *Paralı Askerler* filminde kullanılmak üzere savaş arabası yapmak gibi, ilginç olaylar da yaşamış. Peter Collinson'ın yönettiği, bütünüyle Türkiye'de çekilen, Fikret Hakan, Salih Güney ve Suna Keskin gibi Türk oyuncuların da rol aldığı, Türkiye'de *Paralı Askerler* adıyla bilinen, 1970 yapımı *You Can't Win 'Em All* (Tr. Hepsini Kazanamazsın) adlı filmin Kapadokya çekimleri sırasında metal bir savaş aracına ihtiyaç duyulmuş. Çekim ekibinde yer alan bir makine mühendisi (Yusuf Sezgin), Âşık Ahmet'in kalfalık yaptığı dükkâna gelerek aracın çizimlerini göstermiş ve ustadan yapıp yapamayacaklarını sormuş. Âşık Ahmet, "ben yaparım" diye atılmış ve kısa sürede aracı bitirmiş. Ancak, şairin kendi yaptığı aracı filmde görmesi için, 30 yıldan fazla beklemesi gerekmiş. 1971'de İzmir'de askerliğini yaptığı sıralarda "Gelecek Program" duyuruları arasında *Paralı Askerler*'in afişlerini görmüş, ancak birtakım siyasi nedenlerle son anda gösterime girmesi yasaklandığı için filme gidememiş. Şair, Türkiye'de halen yasaklı olan, ne televizyonlarda gösterilen ne de herhangi bir video formatında dağıtımı yapılan *Paralı Askerler* filmini, 2000'lerin başında yurtdışından getirilen bir DVD'den izleyebilmiş.*

Herkesin türkü söylediği bir aile ortamında büyüyen Âşık Ahmet, şiire ne zaman başladığını hatırlamıyor. Âşık edebiyatında sık rastlanan "rüyada bir güzel görme", "güzelin elinden bade içme" gibi âşıklığa geçiş motiflerine pek inanmıyor. Şiire ilişkin en eski anısı İlkokul yıllarına ait. İkinci sınıftayken "Oğlan ve Kız'ın birbirlerine söylemeleri" şeklinde bir türkü yazmış. Oğlan'ın söylediklerini kendisi almış, Kız'ın sözlerini de okuldan arkadaşı olan ve şu an tır şoförlüğü yapan Hacı Ahmet'e vermiş. İkisi birlikte Gazi İlkokulu yakınlarındaki ünlü Karabacak Çeşmesi'nin önüne oturmuşlar ve bu türküyü karşılıklı olarak söylemeye başlamışlar. O sırada oradan geçmekte olan Nevşehir Halk Kütüphanesi müdürü, onları ilgiyle dinledikten sonra daha önce hiç duymadığı bu türküyü Âşık Ahmet'in yazdığını öğrenince çok şaşırmış. "Yarın yanıma gel, seni Ankara'ya, radyo evine götüreyim" demiş. Ancak, Âşık Ahmet, ertesi gün yoğun kar yağışı nedeniyle kütüphaneye değil, okula bile gidememiş. Daha sonra da fırsat bulamadığı için böyle bir olanağı kaçırmış. Âşık Ahmet'in yazdığı bu ilk türküler, maalesef şu an elimizde bulunmuyor. Çoğunu aklında taşır, bazen de kâğıda geçirirmiş. Zaman içinde kâğıda geçirdiklerinin kaybolduğunu görünce, sonradan defter tutmaya başlamış.

Âşıklığı seçmesinde baba tarafından dedesi olan Ahmet Efendi'nin büyük payı var. Ahmet Efendi, güzel sesli, iyi türkü söyleyen, sohbeti keyifli, halay başı olarak rica minnet

* Çekimler sırasında sıkı bir denetime tabi tutulan, o zamanki Türkiye hükümetince de geniş çapta desteklenen *Paralı Askerler* filminin hangi nedenlerle son anda sansüre takıldığını öğrenmek için bkz. http://tr.wikipedia.org/wiki/Paral%C4%B1_Askerler_(Birle%C5%9Fik_Krall%C4%B1k_filmi,_1970)

düğünlere çağırılan, gittiği yeri şenlendiren, çevresinde hatırı sayılır biri. Âşık Ahmet, türkü söylemeyi öncelikle dedesinden öğrenmiş. Bu yüzden de, dedesinin ölümü onu çok etkilemiş. Ardından "Dede Acısı", "Sen Gideli Neler Oldu Dedeciğim" gibi şiirler yazmış:

Geldi zalim ecel dedemi aldı
Evimizin içi boşaldı kaldı
Anamdan doğalı çok derdim oldu
Gam ile derdime acı Allah'ım (I, No.2)

Dedesini henüz 13 yaşındayken kaybetmesine rağmen, onun en çok söylediği "Dam başında duran kız / Bayram geldi donan kız / Kurbansız bayram olmaz / Canım sana kurban kız" ya da "Kalenin başına taş ben olaydım / Bacısı güzele kardaş olaydım" gibi türkülerin hâlen kulaklarında olduğunu ifade ediyor.

Ailenin türkülere olan ilgisi Ahmet Efendi ile sınırlı değil. Ahmet Efendi'nin çalgısız türkü söyleme bayrağını, oğulları Derviş ve Hacı devralmış. Âşık Ahmet'in babası Derviş Efendi de, amcası Hacı Efendi de sık sık türkü söyleyerek bulundukları ortamı şenlendiren insanlarmış. Onlara zamanla Âşık Ahmet ve onun kardeşi Çetin de katılmış. Çetin Bey, diğerlerinden farklı olarak saz çalmayı da öğrenmiş. Âşık Ahmet'in türkülerine zaman zaman sazıyla eşlik edermiş. Ancak, Çetin Bey'in 1976'da Almanya'ya işçi olarak gitmesiyle bu uyum bozulmuş. Âşık Ahmet, geçim derdi yüzünden saz öğrenmeye bir türlü olanak bulamamış, bunun eksikliğini ise hep içinde taşımış:

Neye yarar yalan dünya
Sevip de saramayınca
Olur korkulu bir rüya
Sevdiğin alamayınca

Halim kime arz eyleyim
İçip içip de ağlayım
Malı mülkü ben neyleyim
Yâr bana yâr olmayınca

Aslı yalan değil midir
Sevmeyince dünya nedir
Al canımı beni öldür
Daha ömrüm dolmayınca
Kanlı yaşla doldu gözüm
Güldürmedi gülmez yüzüm
Dinlemezler Ahmet sözüm
Yanında saz çalmayınca (II, No.81)

Âşık Ahmet'in âşıklığı seçmesindeki bir etken de, kendi imkânlarıyla okuma yazma öğrenen Hacı Efendi'nin el yazması defteri olmuş. Sık sık amcasının defterini okuyan şair, bu sayede dedesinden dinlemiş olduğu *Ferhat ile Şirin*, *Kerem ile Aslı*, *Tahir ile Zühre* gibi halk hikâyelerini; Karac'oğlan'ların, Âşık Garip'lerin, Muharrem Ertaş'ların şiirlerini daha yakından tanıma olanağı bulmuş. Böylelikle, Nevşehir'de yerleşmiş bir âşıklık geleneği olmadığı için – Ürgüplü Refik Başaran bir istisna sayılabilir – usta çırak ilişkisi içine girme olanağı bulamayan şairin "usta" ihtiyacını, türkülerle dolu aile ortamı karşılamış. Âşık Ahmet, dedesinden, babasından, amcasından farklı olarak, başından beri kendi türkülerini söylemeyi tercih etmiş.

2. Âşık Ahmet'te Nazım Şekilleri

Âşık Ahmet'in şiirlerinde nazım birimi dörtlüktür. Yalnızca birkaç şiir, beş dizeli bentlerden oluşturulmuştur. Şiirlerin büyük bir kısmı, âşık edebiyatının temel şekli olan 8'li ve 11'li hece vezniyle kurulmuş "koşma" şeklinin özelliklerini göstermektedir. Kafiye örgüsü koşmaya uygun olarak genellikle "abab - cccb - çççb" veya "aaab - cccb - çççb", ya da "xaxa - bbba - ccca" şeklindedir. Kafiye çeşidi olarak çoğunlukla tam ve zengin kafiye tercih edilmiştir. Kafiyeyi göz için değil kulak için düşünmenin doğal bir sonucu olarak diğer âşıklarda da sık rastlanan ses benzerliği problemi, az da olsa Âşık Ahmet'te de görülmektedir. Bunlar, daha çok a/e, ı/i, ı/u, i/ü, n/m, u/ü, vb. sesler arasındadır. Şiir hacmi, yine koşma şekline uygun olarak 3 ile 5 dörtlük arasında değişmektedir. Dörtlük sayısı 4 olan koşmaların çoğunlukta olduğu, ancak, 6, 7, 8, 9, hatta birkaç örnekle sınırlı da olsa 16, 17, 22 ve 44 dörtlükten oluşan şiirlerin bulunduğu görülmektedir. Kafiye örgüsü ve 11'li vezinleri itibariyle koşmadan farklı olmayan bu şiirler, uzun oldukları ve genellikle toplumsal yergi ya da taşlama niteliği taşıdıkları için "destan" kategorisinde değerlendirilebilir.

Şairin koşmalarının tamamına yakını "düz koşma"dır. Ancak, "dedim-dedi'li koşma", "koşma şarkı" ve "ayaklı koşma" örneklerine de rastlanmaktadır. Aşağıdaki şiir, âşık edebiyatında genellikle âşık ile maşuk arasındaki karşılıklı konuşmalara dayanan dedim-dedi'li koşmanın anne ile oğul arasında geçen bir örneğidir:

Dedim anacığım ayrılık zor mu
Dedi yüreciğin ayaz mı kar mı
Dedim seni yakan firkati nar mı
Dedi hasretinle yanarım oğul

Dedim can kalmamış anacım sende
Dedi bu gözlerim kan ağlar günde
Dedim çıldırırdım gelmesem ben de
Dedi Azrail'i çağırdım oğul

Dedim ne duruyor anne bu yasın
Dedi yüreğimden gitmedi pasın
Dedim gurbet elde yaşatman asın
Dedi vatanından ayırmam oğul

Dedim ayrıldığım kırk gün yakını
Dedi ben götürdüm keder yükünü
Dedim ne eyledin yüzün akını
Dedi ateşinle karaldım oğul

Dedim bu dünyada yok mudur eşim
Dedi sensin hem ayım hem güneşim
Dedim var ya bir bacım bir kardeşim
Dedi ikisinden üstünsün oğul

Dedim işde sizi buldum arayı
Dedi şimdi kerme etdin yarayı
Dedim anne neden giydin karayı
Dedi kederimden gamımdan oğul (I, No.126)

Dörtlüklerin son dizelerinin aynen tekrarlanmasına dayanan "koşma şarkı" da, Âşık Ahmet'in zaman zaman kullandığı bir koşma çeşididir. Dörtlüklerin son dizesi bazı şiirlerde aynen, bazı şiirlerde de bir iki sözcük değiştirilerek tekrarlanır.

Hocam dayanamam ben bu acıya
Vallahi sen değil canım gidiyor
Över idim seni kardeş bacıya
Vallahi sen değil canım gidiyor

Sen gidersen bizim haller nicolur
Bu ayrılık ölümden de gücolur
Sen idin doyuran ruhum acolur
Vallahi sen değil canım gidiyor

Kader böyle ise ne gelir elden
İçimden gelen bu dimiyom dilden
Bu acı çıkar mı gayrı gönülden
Vallahi sen değil canım gidiyor

Helal et hakkını çoktur zahmetin
Duayı çok eyle olsun himmetin
Gözyaşı diner mi Âşık Ahmet'in
Vallahi sen değil canım gidiyor (II, No.95)

Aşağıdaki şiir ise ziyade dizesinin 6 heceli olması ve kafiyesinin ana kafiyeden farklılığı nedeniyle tam bir "ayaklı koşma" sayılmasa da, bu çeşidin değişik bir örneği olarak kabul edilebilir:

Pek kızarır tilkiliğin üzümü
İstemiyom şeytan görsün yüzünü
de insafsız seni
Çok yalvardım dinlemedin sözümü
Kulakların hiç duymadı kız senin
de insafsız seni

Yordu beni tilkiliğin bayırı
Vefasızın hiç yoğumuş hayırı
da insafsız seni
Yandı bitti kalbimin orta yeri
Merhametin yok muyudu kız senin
de insafsız seni

Nazlı olur Nevşehir'in güzeli
Rezil oldum kız ardında gezeli
de insafsız seni
Gönül bağım erken döktü gazeli
Dilerim yanına kalmaz kız senin
de insafsız seni

Yok muyudu bir düzlükde bağınız
Dere tepe hep solunuz sağınız
da insafsız seni
Hırgürünen geçdi gençlik çağımız
Bitti ömrüm bitsin ömrün kız senin
de insafsız seni (II, No.129)

Âşık Ahmet, yalnızca koşma şeklini değil, özellikle ilk şiirlerinde mani şeklini de kullanan bir şairdir. 7'li, nadiren 8'li hece vezni ile oluşturulan bu şiirlerin kafiye örgüsü, mani şekline de uygun olarak, "aaba - ccdc - eefe" biçimindedir.

Odada güllü bir minder
Minderin tersini dönder
Al altından mektubumu
Postaya ver yâre gönder

Pencerede beyaz perde
Sen uğrattın beni derde
Sevsen bile neye yarar
Ömrümün bittiği yerde

Ah benim bu kara bahtım
Adına türküler yahdım
Pek kolay evlenemezsin
Çok çektirir benim ahdım

Kuramadık biz bir yuva
Sevemedim doya doya
Sebebimiz annen oldu
Mevla'm cehenneme koya (II, No.85)

Âşık Ahmet'in 8'li ve 11'li hece veznini birlikte kullandığı, "yedekli koşma"ya benzer bir biçimde, aynı şiirde hem mani şekline hem de koşma şekline yer verdiği şiirleri de vardır. Bu şiirlerde 8'li ve 11'li vezinle yazılmış kısımların ezgileri de birbirlerinden farklıdır. Aşağıdaki şiirde mani şeklinde olan ikinci ve üçüncü dörtlükler, dördüncü ve beşinci dörtlüklerden sonra küçük değişiklerle nakarat olarak tekrarlanmaktadır:

Özlemin içimden çıkmadı daha
Acelen neydi de gittin ramazan
Biraz yaklaşayım derken Allah'a
Bırakıp da bizi gittin ramazan

Gelir gelmez git mi dedik
Bizi hasret et mi dedik
Yıl üç yüz atmış beş gündür
Otuz günde bit mi dedik

Hey ramazan can ramazan
Can sana kurban ramazan
Aklımızdan fikrimizden
Çıkmadın bir an ramazan

Niye tez gidersin acelen nedir
Benim coşkunluğum senin iledir
On bir ay uzundur bizi bekledir
Hasretine dayanamam ramazan

Gelir gelmez git mi dedik
Bizi hasret et mi dedik
Yıl üç yüz atmış beş gündür
Otuz günde bit mi dedik

Hey ramazan can ramazan
Can sana kurban ramazan
Mahşerde darda kalırsak
İmdada gel sen ramazan

Biz sana doymadan sen bize doydun
Seni sevenleri hüzüne boğdun
Âşık Ahmed'ini hasrette koydun
Bu acıya dayanamam ramazan

Gelir gelmez git mi dedik
Bizi hasret et mi dedik
Yıl üç yüz atmış beş gündür
Otuz günde bit mi dedik

Hey ramazan can ramazan
Can sana kurban ramazan
Aklımızdan fikrimizden
Çıkmadın bir an ramazan (III, No.94)

Âşık Ahmet'in en çok kullandığı tür ise "güzelleme"dir. Güzellemeye kıyasla daha az sayıda da olsa "ağıt", "taşlama", "alkış" ve "kargış" örneklerine rastlanmaktadır.

3. Âşık Ahmet'in Şiirlerinde İşlediği Konular

Âşık Ahmet'in Birinci Defteri'nde yer alan ilk şiirlerinde tarih yer almamaktadır. Ancak, naif ifadelere ve ele alınan konulara bakıldığında bu şiirleri ilkokulda ya da hemen ilkokul sonrasında yazdığı anlaşılmaktadır. Örneğin, birinci defterin "Gazi Okulu Yangınına" başlığını taşıyan ilk şiirinde öğrenim gördüğü okulun yanmasından dolayı canı sıkılan, acı çeken bir çocuğun duygularını görürüz. "Diploma", "Gazi Okulunu Ziyaret", "Hasretlik", "Okulum", "Okulun Yolunu" gibi şiirlerde de okumaya ve eğitime duyulan özlem dile getirilir. "Karne Tatili" şiirinde geçen "Ah şu tatil gelmeseydin n'olurdu / Gelmeseydin yâr okulda olurdu" (I, No.14) dizelerinde görüldüğü gibi, okul sevgisinin nedenlerinden biri de sevdiği

kızın orada oluşudur. Şair, "Sırayı Yapan Adam" başlıklı şiirde sırayı dar yaparak âşık olduğu kıza yer bırakmadığı için ustaya kızar:

Sırayı yapan adam
Bunları ona komam
Sırayı küçük yapmış
Yâri nere oturtam (I, No.42)

3.1. **Aşk**

Âşık edebiyatının en temel konusu olan "aşk", Âşık Ahmet'in sanatında da, bir ilkokul öğrencisinin saf aşkını dile getiren ilk şiirlerden, yaşamaya geç kalmışlığın ve zamansızlığın ifadesine dönüşen son şiirlere kadar, en başat konudur. Tek evliliğini 1973 yılında Sadiye Hanım'la yapan ve bu evlilikten üç çocuk sahibi olan Âşık Ahmet, aşka ve güzellere olan ilgisini tüm yaşamı boyunca sürdürmüştür. Güzellemelerinde adsız sevgililerin yanı sıra, Arzu, Ayfer, Ayşe, Emine, Fadime, Güldane, Gülfem, Habibe, Nurhayat, Meltem, Meral, Sadiye, Selma, Serpil, Sultan, Sumru, Sümbüle ve Zübeyde gibi adlarla anılan birçok sevgiliye övgüler düzülmüştür. Aralarında "gizli" kalması gerektiği için adı soğan suyuyla yazılmış güzeller de vardır.

Adları farklı da olsa, sevgilinin nitelikleri, birbirlerinden ya da diğer âşıklarınkinden çok farklı değildir. Âşık edebiyatı geleneğine uygun olarak, bu sevgililer, "cennete açılan bir pencere" gibidir. Çoğunlukla kar gibi beyaz tenli, siyah saçlı, hilal kaşlı, ay yüzlü, elma ya da gül yanaklı, ince belli, selvi boyludurlar. Güzelliklerini seyretmeye doyum olmaz. Ancak nazlıdırlar; yüz vermez, acı çektirirler. Kirpikleri kimi zaman ok kimi zaman çuvaldız, bakışları şimşek gibidir; "aman dedirtmez kül eder"ler. Vefasızdırlar, ayrılık acısıyla yakar kavururlar. Şair ise her daim onların uğruna canını vermeye hazırdır:

Saçın tel tel etmiş taramış yana
Canım kurban olsun güzelim sana
Öldürsen elinle kıysan bu cana
Gam yemem güzelim İzmir içinde

Siyah kemer ne yakışmış beline
Boyunumdan bağla zülfün teline
As beni öleyim senin yoluna
Ben zaten ölmüşüm İzmir içinde

Yağmur yağar çayır çimen ıslanır
Seni saran deli olsa uslanır
Kız koynunda iki ceylan beslenir
Ver birin otlatam ağzım içinde (II, No.37)

Âşık Ahmet'in şiirlerinde "aşk"ın dikkat çekici bir şekilde öne çıkmasının nedenini, ondaki, özellikle ilk şiirlerinde yoğun olarak hissedilen halk hikâyesi etkisine bağlamak mümkündür. Bazı şiirler arasında neredeyse hikâyeye dönüşecek bir yapı kurulmaya çalışıldığı görülür. Örneğin, birinci defterde yer alan, 71'den 78'e kadar numaralandırdığımız 8 şiir, birbirleriyle bağlantılıdır ve bir İstanbul macerasını konu eder. Şiirlerin sonuna alınmış notlardan öğrendiğimize göre, Âşık Ahmet, arkadaşlarıyla girdiği bir iddia nedeniyle çalışmak için

İstanbul'a gitmeye karar verir. Birkaç gün süren bu yolculuk, ona gurbet duygusunu, sıla hasretini, anadan ve yârdan ayrı kalmanın acısını tattıracaktır. Bir yandan "İstanbul diyorlar bir zalim şehir / Anam Nevşehir'de ediyor kahir / Ekmeği yenilmez suları zehir / Dilerim kökünden sökül İstanbul" (I, No.72) diyerek İstanbul'u kargışlarken, diğer yandan gurbet acısını turnalardan haber sorarak dindirmeye çalışır: "Söyle turnam Kızılırmak akar mı / Bacı kardeş yollarıma bakar mı / Gökler gürler şimşekler de çakar mı / Söyle turnam ne haber var sılada" (I, No.75). Yine birinci defterde yer alan 154-160 numaralı 7 şiirde ise, Kozaklı'da kaplıca hamamlarında gördüğü bir kızın peşine düşen Âşık Ahmet'in, onu Kayseri'de, Aksaray'da ve Avanos'ta araması hikâye edilir. Âşık, yoluna çıkan bütün engellere ve yakın çevresinin alaylarına aldırmadan sevdiğini aramaya devam edecektir.

Bu sevda bu serde varken
Durmaz ararım sevdiğim
İki gözüm kan ağlarken
Gelir bulurum sevdiğim

Ölsem mezarım kazılsa
Taşımın üstü yazılsa
Kozaklı yolu bozulsa
Gelirim bekle sevdiğim

Çeşmeden suyu doldurun
Gülüp yüzümü güldürün
Akşam giderken öldürün
Sabah diriltin sevdiğim

Gitmeseydim ben hamama
Derman olmadı yarama
Diyorlar ki hiç arama
Nasıl aramam sevdiğim

İlgi çekici gözlerin
Kardan beyazdı yüzlerin
Bekâr kalsam tüm kızların
Birini almam sevdiğim

Çok aradım bulamadım
Ben sana eş olamadım
Ne yapayım bilemedim
Yoruldum gayri sevdiğim

Selam verdi geçti gitti
Hasreti canıma yetti
Yüreciğim yandı tüttü
Senin aşkına sevdiğim

Âşık Ahmet bu dert yeter
Hem çoğalır hemi artar
Aşkı serde yanar tüter
Nasıl söndürem sevdiğim (I, No.156)

Âşık Ahmet'in ilk şiirlerindeki halk hikâyeleri etkisi, hikâyeleme çabasının yanı sıra aşk, ayrılık, feleğe isyan, gurbet, hasret gibi konuların işlenişi sırasında ve "Aldı Kız, Aldı Oğlan" ya da "Oğlan ile Kız'ın Karşılıklı Deyişleri" şeklindeki şiirlerde de kendini belli eder. Bazı şiirlerde halk hikâyelerine yapılmış açık göndermeler de vardır:

Sevda sevda diye söylenir bazı
Neler çekeceğim aşkın elinden
Beni derde saldı kahveci kızı
Neler çekiyorum aşkın elinden

Saplandı kalbime ateşten süngü
Bozulmaz sultanın yüzünün rengi
Ferhat yüreğine vurdu külüngü
Nice dağlar deldi aşkın elinden

Âşık olanların söylenir dili
Dertlerimi yazsın saçının teli
Senem'in aşkıyla öldü Sürmeli
Onun da öldüğü aşkın elinden

Arzu ile Kanber gizli yanardı
İkisini gören kardeş sanardı
Arzu Kanber için elin doğradı
Parmağını kesti aşkın elinden

Aslı sebep oldu ol Kerem yandı
Tahir de Zühre'yi her zaman andı
Mahmut da sevdiği Elif'i aldı
Nice cenge girdi aşkın elinden

Mecnun Leyla için çıktı dağlara
Nice âşık boyun eğdi ağlara
Sevenin içinde bulunur yara
Mecnun'un çektiği aşkın elinden

Âşık Garip gibi saran olmadı
Ahmed'in derdini soran olmadı
Ben gibi yârini anan olmadı
Ahmed'in çektiği aşkın elinden (I, No.106)

3.2. **Gurbet ve Yoksulluk**

Yukarıda da bir örneğini verdiğimiz, "sevgiliyi aramak için gurbete çıkma"ya, Âşık Ahmet'in yalnızca ilk şiirlerinde rastlarız. Onda daha çok, sazını eline alıp gurbete çıkan,

diyar diyar gezen geleneksel âşık yerine, askerlik yüzünden ya da ekmek parası için gurbete düşen bir âşık görürüz. Şairin 185 şiirden oluşan ikinci defterinin ilk 71 şiiri askerdeyken yazılmış ve çoğu askerlikle ilgili olan şiirlerdir. Bu şiirlerin bir kısmında askerliğin vatanı beklemek gibi kutsal bir görev olduğuna işaret edilse de, sıladan ve sevgiliden ayrı kalmaya neden olduğu için eleştirisi de yapılır. Bunun dışında gurbetin temel nedeni, geçim derdidir. "Yoksulluktan çıktık gurbet ellere / Diyar diyar gezer olduk ağalar" diyen şair, gurbette "ekmek diye zehir" verdiği için feleğe kahreder (II, No.118).

Gençliğinde şantiyelerde işçi olarak çalıştığı için sıladan ayrı düşen şair, ömrünün uzun bir kısmını Nevşehir'de bir sanayi esnafı olarak gurbet duygusu yaşamadan geçirir. Ancak, emekliliğinden sonra oğluna ait olan eczanede çalışmaya devam etmesi, sıla hasretini yeniden alevlendirir. Eczane, önce Aksaray'a bağlı Güzelyurt beldesinde açılır. Ardından, işler yolunda gitmediği için Avanos'a bağlı bir köye, Çalış'a taşınır. Çoğunlukla haftada bir ya da iki kez Nevşehir'e dönebilen şair, artık "sıla haram oldu" diye yakınacaktır:

Gönlüm hasretinen dolar giderim
Sılada bir yuvam var diyerekten
Tutar da vefasız kalbimi kırar
Senin ile geçim zor diyerekten

Kalmadı mutluluk çok erken söndü
Ahmed'im ardında boşuna döndü
Sıla haram oldu gurbet göründü
Olamazsın bahtiyar diyerekten

Yıllar yılı dırdırımız bitmedi
Hep çektirdi bir gün mutlu etmedi
Dedim Azrail'e sözüm tutmadı
Daha senin ömrün var diyerekten

[….]

Hasret kaldım Nevşehir'in düzüne
Felek kul eyledi Vahit kızına
Benim gibi olan vursun dizine
Öldürdü vefasız yâr diyerekten (IV, No.4)

Gurbetin doğal sonuçlarından biri sıla hasretidir. Sıla hasreti ise gurbette olunan İstanbul, Manisa, İzmir, Kayseri, Alanya, Güzelyurt, Çalış gibi köy, kasaba ya da şehirlerin yergisine, şairin memleketi Nevşehir'in de övgüyle anılmasına yol açar. Âşık Ahmet'in 20'den fazla şiirinde, "Ellerin vatanı yurt olmaz bana / Gurbet mızrak imiş batıyor cana / Bin defa canımı vereyim sana / Derdimin dermanı sensin Nevşehir" (II, No.63) dizelerinde de görüldüğü gibi, Nevşehir'den övgüyle söz edilir. 6 şiir ise doğrudan Nevşehir'e övgü niteliğindedir. 3, 10, 16 ve 21 dörtlükten oluşan bu şiirlerde Nevşehir'in peribacaları, yeraltı şehirleri, mağaraları, üzüm bağları, kaynak suları gibi doğal ve tarihsel güzelliklerinin yanı sıra güzel kadınları da övgü konusudur.

Âşık Ahmet'in şiirlerinde yoksulluk, yalnızca şairi gurbete düşüren temel neden olarak ele alınmaz, onun sevdiğine kavuşmasına engel olan bir etken olarak da karşımıza çıkar. İlk

şiirlerinde fakir olduğu için sevdiği kız Habibe Hanım'ın kendisine verilmemesine içerleyen şair, birçok şiirinde "sen zengin kızısın bana vermezler" düşüncesini işler: "İçimde artıyor dert ile ağrı / Yanıyor aşkına Ahmed'in bağrı / Sen bir zengin kızı ben fakir oğlu / Seni bana vermezler ah sevdiğim (III, No.90).

Yoksulluk, geçim sıkıntısı nedeniyle ilkokuldan sonra öğrenimine devam edemeyen, aynı nedenle âşıklığın gereklerini hakkıyla yerine getiremeyen bir şair için elbette ki temel konulardan biri olacaktır. "Yokluğun Derdi" başlığını taşıyan şiirde kıt kanaat biriktirdiği parayla 1980'li yılların başında kiradan kurtulup ev yaptırmaya karar veren şairin çektiği zorluklar dile getirilir:

Dinleyin beylerim tarif edeyim
Benim çekdiklerim yokluğun derdi
İndirin vergiyi kolay ödeyim
Benim çekdiklerim yokluğun derdi

Üç yılda bitirdim kötü bir evi
Hiç yardım etmedi zengini beyi
Bana çok görmeyin fakir haneyi
Benim çekdiklerim yokluğun derdi

Bunca zaman oldu bitmedi borcum
Babadan kalmadı yetmedi gücüm
Anam da hastadır dinmedi acım
Benim çekdiklerim yokluğun derdi

Kocadım billahi genciken yaşım
Çürüdü döküldü kalmadı dişim
Param yoğudu ki bitmedi işim
Benim çekdiklerim yokluğun derdi

Pencereye demir yapdıramadım
İçine mozayik atdıramadım
Ustaya sözümü tutturamadım
Benim çekdiklerim yokluğun derdi

Çok zaman aç kaldım çok zaman susuz
Gecelerim geçdi bazen uykusuz
Açık sözlüyümdür sanman saygısız
Benim çekdiklerim yokluğun derdi

Maliyeden geldi bir zarfla kâğıt
Bilmiyorum kimden alayım öğüt
Anneme söylesem başlar bir ağıt
Benim çekdiklerim yokluğun derdi

Nasıl ödenecek gelecek vergi
Şimdiden sarsıyor verginin derdi

Ben ölürsem belki kesilir ardı
Benim çekdiklerim yokluğun derdi

Tahsilli değilim görmedim okul
Çok yoruldu beynim kalmadı akıl
Usta eyri yaptı dedim sen çekil
Benim çekdiklerim yokluğun derdi

Daha yazılacak derdim çoğudu
Saat on bir oldu vakit yoğudu
Âşık Ahmet bu binadan soğudu
Benim çekdiklerim yokluğun derdi (II, No.91)

Evi yapan Hacı Ahmet Usta, işini yanlış yaptığı için şairi birçok zarara sokmuş, birçok borcun altına girmesine neden olmuştur. Âşık Ahmet bu ustaya 23 dörtlükten oluşan bir türküyle sitem eder ve geçip karşısına söyler. Şair, ikinci defterinde ve amatör kayıtlarında da yer alan bu şiirin yalnızca 11 dörtlüğünü seçmelerden oluşan üçüncü defterine almıştır:

Sana derler Hacı Ahmet
Boşa gitti bütün zahmet
Hiç mi yoğudu merhamet
Yapacağın bu muyudu

Dış duvarlar içe bakar
İç duvarlar kertik çıkar
Görüntüsü eli yakar
Yapacağın bu muyudu

İnşaata hiç mi gelmedin
Gözün kör müydü görmedin
İyi bir usta vermedin
Yapacağın bu muyudu

Göndermişsin dört acemi
Mahvettin gündüz gecemi
Biçimsiz koydun pecemi
Yapacağın bu muyudu

Pencerenin üstü eyri
Yıksam vakit geçti gayrı
Adam saldın ayrı ayrı
Yapacağın bu muyudu

Badanalar eksik kalmış
Aklını paralar almış
Balkon yeri duvar olmuş
Yapacağın bu muyudu

Yapdırdın geri yıkdırdın
Beni canımdan bıkdırdın
Duvarı eğri çekdirdin
Yapacağın bu muyudu

Ne diyeyim bilmem şaşdım
Vicdansız ustaya düşdüm
Lan Atilla niye kaçdın
Yapacağın bu muyudu

Dilerim benzin bulama
Elinden çıksın dolama
Parada bari zorlama
Yapacağın bu muyudu

Yapdın yapdın geri yıkdın
Beni çok zarara sokdun
O mevkiye nasıl çıkdın
Yapacağın bu muyudu

Âşık Ahmet ne yazarsın
Tuğlayı sen de düzersin
Ustayım diye gezersin
Yapacağın bu muyudu (III, No.79)

3.3. **Yakın Çevre ve Kişisel Olaylar**

Âşık Ahmet'in kendisinin ya da yakın çevresinin başından geçmiş kişisel olaylar da, en çok ele aldığı konulardandır. Evini yapan Hacı Ahmet Usta'ya seslenişinde olduğu gibi, bu şiirlerde Âşık Ahmet, öz itibariyle gelenekten ayrılarak özgün konularda şiirler yazmıştır. Bu konulardan biri de, Eşi Sadiye Hanım'ın ameliyatıdır:

Ahu gözlüm ağlar ağlar yaş döker
Bu dert bende böyle kalacak diye
Bakar yüzüme de boynunu büker
Ahmed'imi eller alacak diye

Gitme Ahmet diye yalvarır bana
Bıçak vurdu doktor dermansız cana
Zalim hemşireler gelmez imana
Gözü yolda kalır gelecek diye

Dört dolandım hastanenin içini
Aldı felek Sadiye'min gücünü
Zamanında dindirmedim acını
Mevla'm çaresini verecek diye
Vurdular bıçağı teni yarıldı
Zalim düşman böbreğinde görüldü

Bitti ameliyat yara sarıldı
Korkuyordum kuzum ölecek diye

Akşam olur tükenmiyor geceler
İçli yârim Ahmet derde heceler
İyi olmaz dert birbirin tazeler
Beklerim doktorlar bilecek diye (II, No.87)

Sadiye Hanım'ın ameliyatı gibi, evde çıkan küçük çaplı bir yangında kızgın yağ dökülmesi sonucu şairin ellerinin ve ayaklarının yanması, astım hastalığına yakalanması, damadı Taner Bey'in henüz 31 yaşındayken arkasında iki çocuğunu yetim bırakarak bir trafik kazasında ölümü, annesini ve babasını kısa zaman aralıklarıyla kaybedişi gibi olaylar da, Âşık Ahmet'i çok etkileyen ve şiirlerinde zaman zaman ele aldığı konulardandır.

Âşık Ahmet, yalnızca kendi başından geçenleri değil, yakın çevresinin yaşadıklarını da dile getirir. Bazen, Boyacı Azmi, Fındık Mehmet, Hasan Emmi, İsmail-Arif, Latif, Muhtar Emmi, Nimet Hanım, Zülfikar gibi tanıdıklarına esprili bir dille takıldığı şiirler de yazar. Örneğin "Azmi Bey" şiirinde yakın arkadaşlarından biri olan Boyacı Azmi Usta'yı hem övgüye düzer, hem de ince ince dokundurur:

Paralar hep milyon milyon geliyor
Her milyonun dörtte üçü kalıyor
Bana hiç darılma herkes biliyor
Ağlamaktan kurtulmadın Azmi bey

Müşteri geliyor işi soruyor
Bahane çok kolay macun kuruyor
Halbuki araba boşa duruyor
Ağlamaktan kurtulmadın Azmi bey

[….]

Sıkıntın bitmiyor başın kaygılı
Eşin dostun hepsi sana saygılı
Suyu senden dolduk hep yıllar yılı
Allah senden razı olsun Azmi bey (III, No.126)

Âşık Ahmet'te başkalarının ağzından yazılmış şiirlere de rastlanır. "Acı Kaza", Malatya'da askerliğini yaptığı sırada jeep kaçırmaya çalışanlara engel olduğu için şehit olan asker Mustafa'nın ağzından yazılmıştır (II, No.38). "Zübeyde'm" şiiri ise, yine başka bir askerin, Yusuf'un ağzından sevgilisi Zübeyde'ye hitaben yazılmış bir şiirdir (II, No.40). "Bu da mı Varıdı Kaderimizde" ise, gurbetten memleketine dönünce karısının dört gün önce öldüğü haberini alan ve çocuklarıyla bir başına kalan Iğdırlı Nevruz Beder'in ağzından yazılmış bir ağıttır (II, No.96).

3.4. **Din**

Âşık Ahmet'in şiirleri arasında, bütüne oranla sayıları az da olsa, bir dönem dini temalı şiirlerin de ağırlık kazandığı görülür. Bu dönem 1981-1986 arasıdır. Genellikle Allah sevgisi-

nin, ramazan ayının kutsallığı ve özleminin, kutsal sayılan kişilere bağlılığın, dünya malının geçiciliğinin, işlenen günahlardan duyulan pişmanlığın ve nefis mücadelesinin öne çıktığı bu şiirlerin bazıları ilahi niteliğindedir. Ölümü ve dünyanın faniliğini konu alan son dönem şiirlerinin bazılarında da tutucu olmayan bir dinsel anlayış egemendir.

Bilmez idim bu pervane yorulur
Kanatları birer birer kırılır
Birkaç metre bez içine sarılır
Sonra musallaya konulur imiş

[….]

Hiçbir haber alınmıyor gidenden
Ne güdülen ne de onu güdenden
Bir görevli alır canı bedenden
Ardından rahmetli denilir imiş

Ahmed'im kendine ver sen öğüdü
Hak aşkına eksik etme ağıdı
Sonra deme hiç hesapta yoğudu
Manevi baskında ölünür imiş (III, No.139)

3.5. **Toplumsal Yergi ve Taşlamalar**

İlk döneminde çocuksu bir saflıkla "asker", "Atatürk", "hapishane", "trafik kazası", "Türk", "vatan" gibi kavramlara yönelerek toplumsal temalı şiirler de yazan Âşık Ahmet'in, son dönem şiirlerinde toplumsal yergilerini artırdığı görülmektedir. Bu şiirlerde insanların kabalığı ve birbirlerine yaptığı haksızlıklar, masumiyetin cezalandırılması, çıkarcılık, sahtekârlık, tüketim çılgınlığı ve savurganlık, sömürü, eşitsizlik, adaletsizlik, kötü yönetim ve terör gibi güncelliğini koruyan konular öne çıkmaktadır. 23 dörtlükten oluşan "Ne Oldu Böyle" başlıklı şiir, Âşık Ahmet'te toplumsal yerginin en güzel örneklerinden biridir:

Ne oldu da böyle oldular acep
İnsanlar değişdi bir hoş oldular
Yüzleri açıldı kalmadı hicap
Çoğu da içmeden sarhoş oldular

[….]
Terör bela oldu millet başına
İnsanlar ölüyor boşu boşuna
Adam hiç bakmıyor kendi yaşına
Çocuklara dünür gelen oldular

Sokaklara bekçi oldu hep itler
Kenarlara çekildiler yiğitler
Vatan için ölüp giden şehitler
Unutuldu şimdi yalan oldular

Hastaneler geçilmiyor hastadan
Birileri pay çıkarır pastadan

İş yaptırır para keser ustadan
Rızasız hakları alan oldular

Kimilerin ömrü geçer yoğunan
Kimileri keyif sürer çoğunan
Kimisi bağlanmış ipsiz bağınan
Kimiler zehirli yılan oldular

Uyuşturuldular cahil çocuklar
Gariptir doğruya çekildi yuhlar
Siyaset girince çiğnendi haklar
Yazıktır çokları talan oldular

[….]

Kiminin yalanı haddini aştı
Kimi çaldı çırptı dışarı kaçtı
Kimisi kanadı çıkmadan uçtu
Kimi de derine dalan oldular

Haksızlar haklının yerine kondu
Cilet gitti hacım ustura döndü
Şeytanı taşladı kendisi öldü
Canlı gidip cansız kalan oldular

Rüşvette sınır yok alan alana
İnkâr hazır ceza nerde yalana
Cennet kolay bu zamanda bilene
Onlar hak yolunu bulan oldular

Güçleri yetenler güçsüzü yiyor
Şimdi sükûneti sağladık diyor
Kendi yavrusunu kendi doğruyor
Mazlumun başını delen oldular

Ne kadar yazsam da bitmez bu işler
Kim ne yapar ise südünü işler
Ahmed'im sendeki sahte gülüşler
Esas ağlayanlar gülen oldular (III, No.138)

Sonuç olarak, herhangi bir zümrenin düşüncelerini dile getirmeyen, gelenekten beslenen, ancak kendisini bununla sınırlamayan, şiirini öz itibariyle kendi yaşamından damıtan Nevşehirli Âşık Ahmet'in, halk şiirinin yaşayan önemli temsilcilerinden biri olduğu söylenebilir.

Kaynaklar

I. Âşık Ahmet'in Birinci Defteri: 7 formadan oluşan beyaz, çizgili bir okul defteri. Karton kapaklı, sırtında siyah bezi var. Kapakta "Lise Defteri" yazıyor. 1960'lı yıllara ait olmalı. İlk şiirin bulunduğu sayfadan itibaren numaralandırılmış. 262 sayfa. Toplam 179 şiir var. Sayfa 206'ya kadar, yani 143. şiire kadar, şiirlerde tarih yer almıyor. Bu şiirler askerlik öncesi dönemine ait olmalı. Sayfa 206'dan sonra yer alan 37 şiir ise sonradan eklenmiş gibi görünüyor. Tarih sırası pek gözetilmemiş. Burada da tarih atılmamış şiirler var. Olanlar ise 06.09.1971 – 01.03.1981 tarihleri arasında yazılmış. Defterde şiirlerin yanı sıra çeşitli notlar, mektuplar, bazı adresler ve Âşık Ahmet'in yaşamındaki bazı önemli tarihler de yer alıyor. Defterin son iki sayfasına alfabetik olmayan çok küçük bir sözlük de eklenmiş.

II. Âşık Ahmet'in İkinci Defteri: 7 formadan oluşan beyaz, çizgili bir okul defteri. Karton kapaklı, sırtında siyah bezi var. Kapağında "Hür Çocuk Lise Defteri" yazıyor. Bu defter de 1960'lı yıllara ait olmalı. Çok eskidiği için basılı bir kuşe kâğıtla kaplanmış. İlk sayfalar kabın içinde kalmış. Bu sayfalarda alınmış bazı notlar ve tarihler var. İlk şiirin bulunduğu sayfadan 153. sayfaya kadar numaralandırılmış. Toplam 324 sayfa. Ancak, boş bırakılmış sayfaların yanı sıra sonradan yırtılmış sayfalar da var. Örneğin, 41, 42, 45, 46, 122 ve 123'le numaralandırılmış sayfalar defterde bulunmuyor. 117. Sayfa ise iki kere yazılmış. Defterde toplam 185 şiir var. İlk 71 şiir askerlik döneminde yazılmış ve çoğu askerlikle ilgili. Bu yüzden şiirler arasında bir askerin hatıra defterini andıran çeşitli notlara, desenlere ve günlük niteliğinde yazılara da yer verilmiş. Bazı sayfalarda bant izleri var. Fotoğraf ve resimler yapıştırılmış, sonra çıkarılmış. İlk şiir 12.07.1970, son şiir ise 29.01.2007 tarihlerini taşıyor. Tarihler dikkate alındığında defter üç bölüme ayrılabiliyor. Buna göre ilk bölümde 1970-76 dönemine ait 103 şiir, ikinci bölümde 1981-86 döneminde yazılmış 13 şiir, üçüncü bölümde ise 1998-2007 dönemine ait 63 şiir bulunuyor. 6 şiirde ise herhangi bir tarih yer almıyor. Bazı şiirler arasında kronolojik sıra gözetilmemesi, bu şiirlerin dönem dönem temize çekildiğini gösteriyor. Şiirlerin bir kısmında başlık yerine şiirin başına ya da sonuna alınmış, "Âşık Ahmet bu türküyü, askerliğin pek bitecek gibi olmadığını düşünerek söylemiştir", "Ahmet burada, gurbette çektiği acıdan dolayı feleğe kahrediyor", "Âşık Ahmet bu türküyü Pasaport Vapur İskelesi'nde karşısına oturan mini etekli bir kıza söylemiştir" gibi notlar dikkati çekiyor. Defterde Âşık Ahmet'in kardeşi Çetin Bey'in de üç bestesine yer verilmiş.

III. Âşık Ahmet'in Üçüncü Defteri: Tek formadan oluşan, 100 yapraklı, beyaz, çizgili bir okul defteri. Karton kapaklı. Şiirlerin çoğu Birinci ve İkinci Defter'de de var. Bu defterlerden bir seçme yapılmış, bu seçme sırasında şiirlerin bazı kısımları değiştirilmiş veya kısaltılmış. Toplam 150 şiir var. Son şiir, 10.09.2005 tarihli. Birinci ve İkinci Defter'de olduğu gibi, notlara ve önemli tarihlere fazla yer verilmemiş. Yalnızca şairin telefon numaraları, annesini ve babasını kaybettiği tarih yazılı.

IV. Âşık Ahmet'in Dördüncü Defteri: Kahverengi deri ciltli, çizgili 2007 ajandası. Bir ilaç firmasının eşantiyonu. Âşık Ahmet'in son şiirlerini yazdığı bu ajandanın büyük kısmı boş. Şiirlerin bulunduğu kısım 72 sayfa. Toplam 45 şiir var. İlk şiir 12.09.2005, son şiir ise 28.10.2011 tarihlerini taşıyor. Bir şiirde ise tarih yer almıyor. İlk birkaç şiir, İkinci Defter'de yer alan bazı şiirlerin küçük değişikliklerle yeniden yazılmış hâli.

V. 1978 Tarihli Ses Kaydı: Kayıtta enstrüman kullanılmamış ve makamlı bir şekilde söylenen toplam 17 şiire yer verilmiş.

VI. 1991 Tarihli Video Kaydı: VHS formatına kaydedilen görüntülerde Âşık Ahmet'in bazılarını makamlı bir şekilde söylediği 20 şiire yer verilmiş. Kayıtta şairin yanı sıra babası Derviş Efendi'nin ve amcası Hacı Efendi'nin söylediği türküler de yer alıyor.

VII. 2002 Tarihli Ses Kaydı: Bu kayıtta da enstrüman kullanılmamış ve bazıları makamlı bir şekilde söylenen 40 şiire yer verilmiş.

VIII. Gazete Küpürleri: 1990 – 2007 tarihleri arasında şiirlerini yayımladığı yerel gazeteler olan *Göreme*, *Kapadokya* ve *Nevşehir* gazetelerinden kesilmiş küpürler.

IX. Kişisel Görüşmeler: Şairle Ocak 2011 ve Mayıs 2012 tarihleri arasında Nevşehir'de birçok kez görüşmeler yapılmış, bu görüşmelerin bazıları görüntülü bir şekilde kaydedilmiştir.

Özet

NEVŞEHİRLİ ÂŞIK AHMET'İN YAŞAMI VE ŞİİRİ ÜZERİNE

Nevşehirli Âşık Ahmet, saz çalmayan, ancak şiirlerini ezgili bir şekilde yaratan halk şairlerimizden biridir.1950 doğumlu olan şair, Nevşehir'de yerel gazetelerde yayımladığı şiirleriyle ve çeşitli tarihlerde oluşturulup eşe dosta dağıtılan amatör ses kayıtlarıyla biliniyor. Elimizde 1990'da gerçekleştirilen iki video kaydı ve 1960'lı yıllardan günümüze kadar yazdığı şiirlerin bulunduğu dört el yazması defter de var. Bu defterlerde Âşık Ahmet'e ait 384 farklı şiir bulunuyor. Herkesin türkü söylediği bir aile ortamında büyüyen şair, özellikle ilk şiirlerinde dedesinden dinlemiş olduğu *Ferhat ile Şirin*, *Kerem ile Aslı*, *Tahir ile Zühre* gibi halk hikâyelerinden; Âşık Garip, Âşık Kerem, Karac'oğlan ve Muharrem Ertaş gibi âşıklardan besleniyor. Şiirlerinde en çok işlediği konular arasında aşk, gurbet, yoksulluk, toplumsal yergi ve kişisel olaylar sayılabilir. Âşık edebiyatının temeli olan "aşk", Âşık Ahmet'in sanatında da, bir ilkokul öğrencisinin saf aşkını dile getiren ilk şiirlerden, yaşamaya geç kalmışlığın ve zamansızlığın ifadesine dönüşen son şiirlere kadar, en başat konudur. Toplumsal yergiye yönelen şiirlerde ise insanların kabalığı ve birbirlerine yaptığı haksızlıklar, masumiyetin cezalandırılması, çıkarcılık, sahtekârlık, tüketim çılgınlığı ve savurganlık, sömürü, eşitsizlik, adaletsizlik, kötü yönetim ve terör gibi güncelliğini koruyan konular öne çıkıyor. Yalnızca kendi başından geçenleri değil, yakın çevresinin yaşadıklarını da dile getiren Âşık Ahmet'in sanatında başkalarının ağzından yazılmış şiirlere de rastlanıyor. Şiirlerin büyük bir kısmı, âşık edebiyatının temel şekli olan 8'li ve 11'li hece vezniyle kurulmuş koşma biçiminin özelliklerini gösteriyor.

Anahtar sözcükler: âşık, aşk, yoksulluk, toplumsal yergi, koşma

Abstract

ON LIFE AND ART OF NEVŞEHİRLİ ÂŞIK AHMET

Ahmet from Nevşehir is one of our minstrels who is not playing saz but composing his poeAhmet from Nevşehir is one of our minstrels who is not playing saz but composing his poems melodiously. He was born at 1950 and known by his poems which have been published in local newspapers. He is also known with his amateur tape recordings which were delivered to acquaintances. Additionally, we have 2 video tapes from 1990 and 4 manuscripts which consist of his poems from 1960 to present. In these manuscripts there are 384 poems of his own. Minstrel Ahmet was grown up in a family in which everybody sings folk songs. Especially in his first poems, he got inspired from folktales like Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre which he first listened from his grandfather and minstrels like Âşık Garip, Âşık Kerem, Karac'oğlan and Muharrem Ertaş. Some of the themes he handles mostly in his poems are love, poverty, social satire, homesickness and individual cases. Love, which is the basis of minstrel literature (âşık edebiyatı) is in the minstrel Ahmet's poems also the dominant theme from the first poems which express the naive feelings of a child to the last poems which turn to express the belatedness and timelessness. In the poems of social satire, actual themes like the rudeness of humanity and unjustness between people, the punishment of innosence, venality, fraud, madness of consumption and extravagance, exploitation, inequality, injustice and terrorism are coming into prominence. We can observe not only his real life but also his neighborhood'sand sometimes from another voice. Most of his poems set up with koşma style which has 8 and 11 syllabicmeter.

Keywords: Minstrel, Love, Poverty, Social Satire, Koşma.